

формування та розвиток професійних компетентностей щодо захисту інформації на об'єктах інформаційної діяльності; вивчення теоретичних та методичних положень, організаційних та практичних інструментів зі спеціальності кібербезпеки; методики та технології забезпечення безпеки інформації. Перспективами подальших розвідок будуть розробка та перевірка педагогічних умов підготовки бакалаврів з кібербезпеки засобами освітньо-цифрового середовища.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Association for Computing Machinery. (2016). Curriculum Guidelines for Undergraduate Degree Programs in Computer Engineering (англійською). New York: Computer Engineering Curricula.
2. Canada's Cyber Security Strategy. (2010). Отримано 04. 05. 2019 р. з Canada's Cyber Security Strategy, 2010. For a stronger and more prosperous Canada: www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-scrtrstgy/cbr-scrtrstgy-eng.pdf
3. Information systems defence and security: France's strategy. (2011). Отримано 22. 10. 2019 р. з French Network and Information Security Agency: www.gouvernement.fr/sites/default/files/fichiers/joints/livreblanc-sur-la-defense-et-la-securite-nationale_2013.pdf
4. National Cyber Security Strategies, 2012. Practical Guide on Development and Execution. ENISA. (2013). Отримано 22. 02. 2019 р. з www.enisa.europa.eu/activities/Resilience-and-CIIP/nationalcyber-security-strategies-ncsss/national-cyber-security-strategies-an-implementationguide
5. National Cyber Security Strategy and 2013-2014, Action Plan. (2013). Republic of Turkey. Отримано 22. 03. 2020 р. з www.ccdcoe.org/strategies/TUR_CyberSecurity.pdf
6. Освітньо-професійна програма. (2016). Отримано 13. 03. 2020 р. з https://onat.edu.ua/wp-content/uploads/2018/05/%D0%9E%D0%9F%D0%9F_%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B%D0%B0%D0%B2%D1%80_125.pdf

F_%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B%D0%B0%D0%B2%D1%80_125.pdf

7. Освітня програма зі спеціальності 125 «Кібербезпека». (2019). Отримано 14. 01. 2020 р. з http://vstup.knuba.edu.ua/ukr/wp-content/uploads/2019/02/125_%D0%91%D0%9A%D0%A1_%D0%9C%D0%90%D0%93.pdf

REFERENCES

1. Asotsiatsiya obchyslyval'noyi tekhniky. (2016). [Association for Computing Machinery]. New York.
2. Stratehiya kiberbezpeky Kanady. (2010). [Canada's Cyber Security Strategy]. (2010). Canada.
3. Oborona ta bezpeka informatsiynykh system: stratehiya Frantsiyi. (2011). [Information systems defence and security: France's strategy].
4. Natsional'ni stratehiyi kiberbezpeky. (2013). [National Cyber Security Strategies, 2012].
5. Natsional'na stratehiya kiberbezpeky ta 2013-2014, Plan diy. (2013). [National Cyber Security Strategy and 2013-2014, Action Plan]. Turkey.
6. Osvitna-profesiynna prohrama. (2016). [Educational-professional program].
7. Osvi'tnya programa zi`speczi'al'nosti` 125 «Ki`berbezpeka». (2019). [Educational program for specialization 125 «Kiberberzpeka»].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

САМОЙЛЕНКО Олексій Олександрович

– кандидат педагогічних наук, доцент, Навчально-науковий інститут інформаційної безпеки Служби Безпеки України, м. Київ, Україна.

Наукові інтереси: дослідження професійної підготовки бакалаврів з кібербезпеки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SAMOYLENKO Oleksii Oleksandrovych

– Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Educational and Scientific Institute of Information Security of the Security Service of Ukraine.

Circle of scientific interests: research of bachelors in cybersecurity.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2020 р.

УДК 37.068

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-190-133-137

СВЕЩИНСЬКА Наталя Василівна

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID:<https://orcid.org/000-003-1290-136X>
e-mail: pednauk@gmail.com

**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧО-ВИКОНАВСЬКИХ НАВИЧОК
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У Законі України

«Про освіту» та в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті

наголошується, що одним із пріоритетних напрямків реформування освіти є виховання всебічно розвиненої, творчої особистості, становлення її творчого потенціалу, розвиток національної свідомості та духовного багатства молодого покоління. Досягненню цих завдань сприятиме переорієнтація творчих нахилів, здібностей, вмінь та навичок. Рівень професійної кваліфікації вчителя музичного мистецтва особливо яскраво виявляється на етапі творчо-виконавської діяльності, коли синтез педагогічного і творчо-виконавського компонентів діяльності дозволяє досягти художнього впливу музичного мистецтва на особистість. Аналіз діяльності вчителів музичного мистецтва різного рівня майстерності виявляють єдність педагогічного і творчо-виконавського аспектів майстерності, їх рівнозначність і взаємодоповнення у досягненні взаємодії викладача зі студентами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в системі вищої педагогічної освіти розроблені Е. Абдуллінім, Л. Арчажниковою, А. Болгарським, О. Олексюк, Г. Падалкою, О. Ростовським, О. Рудницькою, О. Щолоковою та іншими. Формуванню окремих компетентностей майбутнього вчителя музичного мистецтва присвячені наукові дослідження М. Михаськової, Н. Мурованої, І. Полубоярини, Є. Проворової, Н. Цюлюпи та інших. Проте, цілісна компетентнісна модель майбутнього вчителя музики ще не знайшла належного наукового обґрунтування, що й визначило актуальність цієї статті.

Мета статті – розкрити значення творчо-виконавського підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті наукових підходів, зумовлених процесами модернізації вищої педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вміння й навички відіграють важливу роль в діяльності людини. Вони дають їй змогу успішно досягати поставлених перед собою цілей. Всі вміння й навички, що сформовані в людини, є її позитивним надбанням. Тому вмілі люди так цінуються в житті. Чим краще людина володіє вміннями й навичками в певній галузі діяльності, тим більшим майстром своєї справи вона є. Особливо велике значення мають уміння й навички в творчій музичній діяльності людини [1].

Надзвичайно актуальним є розкриття

самобутніх ознак національного музичного мистецтва (виконавства, творчості), освіти в контексті всіх реальних передумов, тенденцій, факторів їх розвитку. Посилюється інтерес до теоретичних і методичних питань педагогіки та виконавства в кожній із фахових музичних галузей. Удосконалення інструментально-виконавської підготовки молодих спеціалістів, їх активне долучення до системи педагогічної діяльності є складним діалектичним процесом, який проявляється в різних формах виконавської майстерності. Найважливішою складовою професійного становлення музиканта є досконала музично-виконавська підготовка. Різні аспекти цього процесу (фізіологічні, психолого-педагогічні тощо) досліджено в працях Ю. Бая, В. Білоус, Є. Йоркіної, Є. Гуренка, М. Давидова, В. Князева, В. Ражникова, В. Самітова, Г. Ципіна та ін.

Праця над кожною окремою музичною композицією – це творчість, у процесі якої виникають своєрідності динамічного стереотипу, які обумовлюються специфікою відтворення музичного твору, його форми, темпу, в установленні комплексу рухів, властивих саме цьому творові. Саме цьому – встановленню динамічного стереотипу та його кінцевому результату концертному виступу – відводиться багато часу на репетиціях. Динамічний стереотип дає можливість артистові, який виступає на естраді, не уявляти конкретних нотних знаків, а оперувати узагальненими звуковими образами мелодій. А у випадках «провалу пам'яті» внаслідок естрадного хвилювання, тобто зникнення будь-якого нотного і звукового уявлення твору, користуватись механізмом автоматизованих рухових процесів, притаманих тільки даному музичному стереотипові» [2, с. 54]. *Навички*, на думку психологів Л. Б. Ітельсона, В. В. Давидова, О. М. Леонтєва, К. К. Платонова – «дія автоматизована в процесі її формування, яка стає компонентом більш складного навика» [2, с. 23]. У функціонуванні навичок велике значення приділяється їхній автоматизації, яка в значній мірі, на думку психологів, здійснюється без участі розуму, за яким залишається роль контролю деякої регуляції. Внаслідок повторного виконання людина працює швидше, легше, вільніше, з меншою напругою, вона усвідомлює ціль дії, а шлях досягнення її, техніка виконання працює майже автоматично. Для того, щоб оволодіти будь-яким музичним інструментом, необхідно оволодіти навичками технічної

гри на цьому інструменті. Наявність таких навичок полегшує виконання свідомих завдань. Таким чином, суть навичок в тому, що «фактично будь-яка дія людини частково автоматизована дія» звільняє свідомість на цілі і умовні дії. Навички допомагають точному виконанню будь-якої дії, часто виробляються за бажанням людини, яка хоче вдосконалити роботу.

Психологи допускають, що біля 90 % всього, що людина робить, вона виконує завдяки сформованим *навичкам*, які відкривають можливості для творчої роботи. Психологи розрізняють сенсорні, моторні, сенсорно-моторні, інтелектуальні, вольові, мовні та інші навички.

Основною тенденцією у розвитку сучасного суспільства є ставлення до людини як найвищої цінності, що детермінує його прогресивні процеси. Виявлення творчого потенціалу особистості, особлива увага до розвитку ціннісно-особистісної сфери кожної індивідуальності, її евристично-творчого потенціалу і духовного світу – основна мета сучасної освіти [3].

Проблема підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва є однією з актуальних у різноманітних сферах сучасного життя. Це обумовлено тим, що всі зміни, які відбуваються в суспільстві в цілому і у сфері освіти зокрема, сконцентровані на особі вчителя, який є ключовою фігурою в соціальних процесах ХХІ століття. Завдяки діяльності педагогів реалізується державна політика в створенні інтелектуально-творчого потенціалу нації, розвитку науки і техніки, формуванню культури людини [4].

Нині професійно-педагогічна освіта, згідно з її основними завданнями, покликана формувати потенціал кваліфікованого працівника. Розбудова української національної школи потребує від майбутнього вчителя високої педагогічної культури і методичної майстерності. Особливого значення це питання набуває в процесі підготовки вчителя музичного мистецтва, який є водночас педагогом, вихователем і виконавцем [5].

Наукові дослідження сучасних учених свідчать про багатопрофільність вузівської підготовки майбутнього вчителя музики. За роки незалежності України музична педагогіка торкалася різних аспектів професійного становлення фахівців музичних спеціалізацій:

– художньо-естетичний розвиток суб'єктів навчання (І. Арановська, Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Падалка, О. Рудницька,

І. Сипченко, Т. Стратан, Л. Файзрахманова, Є. Юдіна, Л. Яковенко та інші);
– здатність до музично-творчої діяльності (М. Антків, Л. Баренбойм, Л. Бочкарьов, Л. Коваль, І. Одинокова, О. Олексюк, Г. Падалка, Т. Родіна та інші).

Аналіз кожного з вище зазначених аспектів дозволяє стверджувати, що вчитель музичного мистецтва – це педагог і музикант в одній особі. Тому його творчий потенціал поєднує в собі педагогічно-методичну й музичну творчість. Як будь-який інший за фахом учитель, він весь час знаходиться у нетипових педагогічних ситуаціях, які вимагають швидкого прийняття рішень, миттєвого узгодження різних протиріч, тобто які актуалізують здатність до педагогічної імпровізації. Педагогічна імпровізація вчителя музичного мистецтва є «об'єктивною складовою навчально-виховного процесу, яка виступає засобом інтуїтивного пошуку оперативного розв'язання суперечностей між усталеними, традиційними прийомами музично-виконавської і виконавсько-мовленнєвої діяльності та несподіваною ситуацією взаємодії вчителя й учнів, що потребує нестандартного застосування цих прийомів» [6, с. 60].

Музично-творча діяльність, збагачуючи педагогічний потенціал вчителя музичного мистецтва, допомагає вирішувати і таку проблему, як створення власного супроводу до пісень шкільного репертуару, гармонізація одноголосних мелодій, підбір по слуху. Як правило, ці види діяльності майбутні фахівці опановують самотужки, хоча деякі вчені наголошують на необхідності методичного забезпечення подібних форм роботи. Так, Л. В. Баренбойм вважає, що вмінню акомпанувати треба вчити як певній самостійній задачі [7, с. 296]. При цьому важливо розумітися на фактурних різновидах, адже фактура – це художня цілісність всієї звукової тканини. Усвідомленому використанню адекватно підібраної фактури, розумінню специфічних жанрових фактурних рис, поєднанню різних фактурних формул в одній пісні допомагає розвинений фактурний слух. Т.Б. Родіна представляє його як здатність слуху усвідомлено сприймати фактуру музичного твору, функцій, характеру і співвідношення голосів, а також способів викладення її компонентів – мелодії, гармонії, ритму, регістрового розташування голосів [8, с. 72].

Кожен майбутній вчитель музичного мистецтва робить перші спроби в музично-педагогічному ВНЗ формуванні «творчо-

виконавських навичок», які приймають форму індивідуально-специфічного професіоналізму. Специфічною ознакою виконавства, на думку Є. Гуренка, є наявність художньої інтерпретації. Це відобразилося на авторській дефініції визначення музичного виконавства. Останнє тлумачиться як «вторинна, відносно самостійна творчість, що полягає в процесі конкретизації продукту первинної художньої діяльності» [6, с. 39]. Науковець обґрунтовує художньо-інтерпретаційну природу виконавства, досліджує своєрідність художньої інтерпретації та спростовує її ототожнення з процесом виконання й кінцевим результатом виконавської діяльності музиканта.

У психологічних дослідженнях (Л. Бочарьова, О. Йоркіної, Г. Когана, О. Юрченка та ін.) розглядаються особливості творчо-виконавської інтерпретації в умовах концертного виступу. Питання психологічної саморегуляції розглядали С. Науменко, В. Петрушин, В. Подуровський, Б. Теплов та ін. Теоретичну базу дослідження складають праці з історії концертного виконавства (В. Ражніков, В. Стахов, Г. П'ятигорський та ін.); роботи, присвячені проблемам стилю і художньої інтерпретації (Л. Ауер, Ю. Єлагін, Г. Ципін та ін.).

Важливе значення у становленні особистості вчителя музичного мистецтва відводиться організації самостійної роботи, яка стимулює творчість, індивідуальність у власній інтерпретації музичного твору, виховує організованість, сумлінність, наполегливість, сприяє розвитку професійних навичок музиканта. Водночас виконавець у власній інтерпретації твору має проявити психологічний стан і думки автора, відображені у творі, для цього слід попередньо детально проаналізувати його засоби й прийоми гри, які розкривають задуми автора, втілюючись у реальному звучанні виконавця.

Таким чином актуалізується значення емоційного самопочуття, яке формується в безпосередньому зв'язку з умінням логічно та зосереджено мислити. Ця здатність реалізується завдяки цілеспрямованій організації навчання: робота над деталями, розвиток логічної пам'яті, ґрунтовний аналіз виконуваних творів, оскільки «творчість з розумом збуджує емоційні творчі сили» [5, с. 234]. Правильно організована самостійна робота допомагає суто технічну роботу над виконавськими навичками перетворити на творчий процес осмислення й відтворення

музичного образу.

Отже, вдосконалення творчо-виконавської майстерності передбачає такі основні види діяльності:

- читання нот з листа;
- ескізне вивчення творів;
- самостійна робота над музичним твором;
- сольне виконання творів на естраді;
- відтворення змісту емоційної глибини музичних творів (музичного образу);
- розкриття ідеї музичного твору й вміння його інтерпретації.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Отже, важливими дидактичними засадами розвитку знань учителя музичного мистецтва є власне творче, естетичне та професійне самовдосконалення молодого педагога, доповнення особистої інформаційно-методичної бази, створення індивідуальної рухливої системи ефективних педагогічних знань і навичок, що відповідають конкретним завданням. Відвідування концертів академічної музики, оперних та музично-драматичних спектаклів тощо (разом зі студентами, колегами, самостійно); музикування за інструментом, колективний спів; ознайомлення з новими музичними творами різних форм, жанрів, стилів; підготовка і виступ як виконавця (виконавців) на місцевих, регіональних та інших конференціях, фестивалях, концертах, спектаклях тощо активно сприяють творчому самовдосконаленню вчителя-музиканта.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

- Олейник Н. А. Теоретические основы формирования исполнительских умений и навыков студентов в музыкально-сценической деятельности. // Педагогический дискурс, выпуск 8, 2010. С. 176–181.
- Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды / Б. Г. Ананьев. М., 1997. 318 с.
- Стратан-Артишкова Т. Б., Гайдай Л. // Творчо-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті модернізації вищої педагогічної освіти // Кіровоградський державний університет ім. В. Винниченка. 2010. С. 34–39.
- Лі Данься. Теоретичні основи формування виконавської культури майбутнього вчителя музики. // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя // Психолого-педагогічні науки. 2013. № 1. С. 41–47.
- Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста): [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / М. А. Давидов. К. : Муз. Україна, 2004. 271 с.

– Смирєнський В. М. Формування у майбутніх учителів музики готовності до педагогічної імпровізації: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. К., 1998. 169 с.

– Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. Л.: Советский композитор, 1979. 238 с.

– Родина Т. Б. Фактурный слух и его специфичность // Повышение эффективности развития творческих качеств учителя музыки в процессе вузовского обучения. М., 1991. С. 39–45.

REFERENCES

1. Oliynyk, N. A. (2010). *Teoretychni osnovy formuvannya vykonavchyykh umin' i navychok studentiv v muzykal'nostsenicheskoy diyal'nosti*. [Theoretical foundations of the formation of executive skills and abilities of students in musical stage activity].

2. Anan'yev, B. H. (1997). *Vybrani psykholohichni pratsi*. [Psychologic pratsy selected]. Moskva.

3. Stratan-Artishkova, T. B., Hayday, L. *Tvorcho-vikonavs'ka pidhotovka maybut'oho vchytelya Muzychne mystetstvo v konteksti modernizatsiyi vyshchoyi pedahohichnoyi osvity*. [Creative and performing training of future music teachers in the context of modernization of higher pedagogical education]. Kirovohrad.

4. Li Dan'sya. (2013). *Teoretychni osnovy formyrovanye vikonavs'koyi kul'tury maybut'oho vchytelya*. [Theoretical bases of formation of performing culture of the future music teacher].

5. Davydov, M. A. (2004). *Teoretychni osnovy formyrovanye vikonavs'koyi maysternosti bayanista (akordeonista)*. [Theoretical bases of formation of

performing skill of the accordionist (accordionist)]. Kiyv.

6. Smirens'kiy, V. M. (1998). *Formuvannya u maybutnikh uchyteliv muzyky hotovnosti do pedahohichnoyi improvizatsiy*. [Formation of future music teachers' readiness for pedagogical improvisation]. Kiyv.

7. Barenboym, L. A. (1979). *Shlyakh do muzykuvannya*. [The path to making music]. Moskva.

8. Rodina, T. B. (1991). *Fakturni slukh i yoho spetsyfichnist'*. [Textured hearing and its specificity]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СВЕЩИНСЬКА Наталя Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка та розвиток майбутніх педагогів-музикантів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SVESCHYNSKA Natalia Vasylivna –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Music Art and Methods of Music Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training and development of future music teachers.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2020 р.

УДК 378:[37.011.03-51:81]:[373.016:005.3362]

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-190-137-140

СКРИПНИК Надія Іванівна –

кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української філології
Комунального закладу вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6847-200X>

e-mail: Nadiyvnuua@gmail.com

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЯК ОСНОВНИЙ ОРІЄНТИР У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Процеси глобалізації, що відбуваються у світі, все більше впливають на освітній простір, сприяючи інтеграції національних систем освіти. Традиційна модель освіти на сьогодні майже вичерпала себе. Альтернативою їй стає освіта як інформаційний процес, що «забезпечує єдність соціуму, його самоідентифікацію і цілісність з одного боку, а з другого – спрямований на інформування повноцінної особистості,

здатної активно діяти в сучасному суспільстві» [3, с. 4].

Нині основою методології та технології управління якістю освіти виступає компетентісний підхід. Базовим завданням закладів вищої освіти є реалізація компетентісного підходу в навчанні, який закріплено в українському законодавстві: компетентність – набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і